

לקו"ש חלק ט"ז פורים שיחה ג

פיענוח מראי מקומות

מסכת מגילה טז, ב: כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו, לרוב אחיו ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין [פרש"י ד"ה שפירשו ממנו: לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה]. אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה, ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן.

(4) ב, ב "אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן מספר בגוי רחום בענה מספר אנשי עם ישראל".

(5) ז, ז "הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל".

(6) פירש"י מגילה שם ד"ה מעיקרא: בימי כורש כשעלה (עם) זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו ונמנו בספר עזרא כ"ד שנה היה בין מנין למנין בימי כורש לדריוש האחרון ולפי שנעשה מרדכי שר בינתים ירד מחשיבותו אצל חכמים.

(7) הרי"ף לע"י מגילה שם "תימא שלא דייק זה מדכתיב לרוב אחיו ולא לכל אחיו דדריש רב יוסף גופיה הכי שבהיותו עוסק בת"ת היה רצוי לכל אחיו הסנהדרין ועכשיו שביטל ת"ת והיה עוסק בהצלות נפשות היה רצוי לרוב אחיו בלבד שפירשו ממנו מקצת הסנהדרין וי"ל דילמא הסנהדרין היו מחשיבים יותר ת"ת מהצלות נפשות אבל מנ"ל דמשמים הסכימו על ידיהן לזה והביא ראייה מהקבלה דמעיקרא חשיב למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר ה"י עיי"ש.

(1) מגילה טז, ב "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו, לרוב אחיו ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין [פרש"י ד"ה שפירשו ממנו: לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה]. אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה, ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן".

הובא בפרש"י עה"פ ד"ה לרוב אחיו: ולא לכל אחיו, מלמד שפרשו ממנו מקצת סנהדרין, לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו.

(2) חדא"ג מהרש"א שם "מלמד שפירשו ממנו סנהדרין כו' דהיינו אחיו חביריו שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה".

(3) ובפרש"י עה"פ בהיפך הסדר - לפי שנעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו, כפשוטו של הענין.

8) כ"פ גם בבן יהודע מגילה שם "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. הקשה הר"יף למה לא דייק זה מדכתיב (אסתר י, ג) 'לרב אחיו ולא כתיב 'לכל אחיו' יעוין שם, ותירוץ דחוק מאד.

ונראה לי בס"ד דמעיקרא קושיא ליתא דמשם איכא למילף להיפך, יען דקאמר המיעוט הוא דפרשו אבל הרוב לא סבירא ליה הכי וילפינן מסברת הרבים ואיך ילפינן מדעת המיעוט להכי מייתי מקראי דנכתבים ברוח הקודש ודייקינן מנייהו שפיר דהא רוח הקודש הסכימה גם כן כסברת המיעוט. ועוד נראה לי דמכאן איכא הוכחה טפי דאף על גב דעלה לארץ ישראל ועזב השררה, עם כל זה מנאו אחר חמשה.

ודע דהא דקאמר יותר מהצלת נפשות לאו הצלת נפשות בודאי ממש דהא ודאי אין דבר עומד בפני פקוח נפש, אך הכונה על ספק הצלת נפשות דהא מרדכי הצדיק ע"ה תפס המלכות אחר שכבר ניצולו ישראל ונעשה הנס, ורק אמר שמא יבוא לידו דבר הצלת נפשות מכאן ולהבא."

9) ולגירסת הע"י (וכ"ה גירסת היל"ש עה"פ. הובאה ג"כ בדק"ס מגילה שם) בעל ב' המימרות אחד הוא (רב יוסף)!

10) להעיר ממדרש שמואל לאבות פ"ג מ"י - הובא ביז יוסף לע"י שם "הנה רבי חנינא בן דוסא אמר (אבות פ"ג מ"ג) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו כו' ולא אמר כל שרוח כל הבריות נוחה הימנו משום שאין אדם יכול להיות נח ורצוי לכל הבריות וכן במרדכי דרשו חז"ל ולא לכל אחיו. אלא שצריך אדם שיהיה רצוי לרוב (מדרש שמואל)."

11) לב, ב "תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת. וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת, ומלאכתם היאך נעשית, אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת, ומלאכתן מתברכת."

12) שם פ"ה ה"א "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה ושוהין שעה אחת לאחר תפילתן אימתי עוסקין בתורה אימתי עוסקין במלאכתן אמר רבי יצחק בי רבי אלעזר על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן."

13) פרש"י ברכות שם ד"ה תורתם משתמרת: בתוך לבם שאין תלמודם משתכח.

14) פני משה לירושלמי שם "ברכה ניתנת בתורתן. שהצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין."

15) להעיר מהענין שע"י צדקה נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה" - תו"א א, ב "וכך הוא בכל ישראל ע"י שמתקן מעשיו שהם בכח המעשה בעשי גשמיות בבחי' רגלים נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה. והנה להיות הדום לבחינת רגל שהוא בחינת כנסת ישראל דהיינו להגביה' ולהעלותה ממטה למעלה הוא ע"י בחי' הארץ שהם מצות מעשיות וכללותן היא הצדקה ועל זה נאמר צדקה תרומם גוי תרומם ממטה למעלה והגבהה והעלאה זו היא בבחינת גוי שהם אותיות ג' ו' י' דהיינו העלאת המדות שנחלקין דרך כלל לגי' בחינות חסד דין רחמים (כי נה"י אינו אלא התפשטות חג"ת וענפיהן) והתעלותן היא לבחינת יו"ד שהיא בחינת החכמה ע"י הוא"ו שהוא הממשיך ומחבר המחשבה כו' ככה ממש נעשה למטה בנפש האדם העלאת המדות בשכלו ובינתו כי כשהמדות נפרדות מהשכל הם נחשבות לדבר בפני עצמו."

ובלקו"ת לג"פ (ג, א. נדפס באוה"ת בראשית כרך ד תתרכו, ב ואילך) מובן שאינו גוזמא כ"א אלף ממש וז"ל שם: "וכך הוא בכל ישראל ע"י שמתקן מעשיו שהם בכח המעשה בעשי גשמיות בבחי' רגלים נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה. . והנה מש"כ אלף פעמים ככה י"ל שהוא ע"ד אלף אורות דמשה שנמשך לו ע"י נש"י שהם בחי' רגל כו'. וכך הוא לפי ערך זה בכל אי' מישראל כו'. וענין אלף י"ל שהוא בחי' אאלפך חכמה וכנ"ל ועמ"ש

מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתית תורות משם כותבין ושולחין בכל מקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברכך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו משם מעלין אותו להר הבית משם לעזרה משם ללשכת הגזית עיי"ש.

רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ח "אמרו חכמים שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקין כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא וענו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו. עושין אותו דין בעירו. ומשם מעלין אותו לפתח הר הבית ומשם מעלין אותו לפתח העזרה. ומשם מעלין אותו לבית דין הגדול".

(20) שם.

(21) פסחים סו, א "תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו, אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון, ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו".

(22) דעלה מבבל - פרש"י גיטין (סה, ב "תניא רבי נתן אומר פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא ודייק בין פיטרוה לפטרוה תנא דידן דבר ארץ ישראל הוא לא דייק") ד"ה רבי נתן דבבלאה הוא: שבא מבבל כדאמרינן בבבא בתרא (דף קלא.) והעזתי פני בנתן הבבלי,

ב"ב (עג, א "תנו רבנן המוכר את הספינה מכר את האיסקלה ואת בור המים שבתוכה רבי נתן אומר המוכר את הספינה מכר את הביצית סומכוס אומר המוכר את הספינה מכר את הדוגית אמר רבא ביצית היינו דוגית רבי נתן בבבלאה הוה קארי לה בוצית כדאמרי אינשי בוציאתא דמיאשן סומכוס דבר ארץ ישראל קארי לה דוגית כדכתיב ואחריתכן בסירות דוגיה" **ד"ה רבי נתן. ועוד.**

בד"ה ויקרא אל משה מענין א' זעירא וא' רברבא עיי"ש. ויובן ג"כ ע"ד משנ"ת בד"ה מי מנה בענין אף עשיתיו אף מרבה בחי רביעית היינו גילוי רצון העליון שלמעלה מחב"ד חג"ת כו' והוא נמשך ומתגלה עיי' העשייה דוקא עיי"ש. . ונמצא כי עיי' מעשה נעשה מוחו ולבו היינו לב שומע להבין כמ"ש בשלמה כו' עד שיוכל להורות לעמו כו'. א"כ ה"ז נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה כו' . . ועפ"ז יובן ג"כ ענין עשי' לעילא. שלהיות כח העשייה היא גבוה מאד רק שבשפל למטה. לכן יכולה לפעול עד שמוחו ולבו יהיי זכים אלף פעמים ככה" עיי"ש בארוכה. **ובמילא מובן שאין צריך לשהות.**

ואולי יש לחלק בין זה ל"ברכה ניתנת בתורתן". ואכ"מ.

(16) סנהדרין כד, א "מאי בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה זה תלמודה של בבל".

ומשמע דהסיבה היא "בבל" (ש"אין תורה כתורת א"י - ב"ר פט"ז, ד "שם האחד פישון, זו בבל, על שם (חבקוק א, ח): ופשו פרשיו. הוא הסבב את כל ארץ החוילה, שעלה והקיף את כל ארץ ישראל, דכתיב ביה (תהלים מב, ו): הוחלי לאלקים כי עוד אודנו. אשר שם הזהב, אלו דברי תורה, שהן נחמדין מזהב ומפז רב. וזהב הארץ ההיא טוב, מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל. שם הבדלח ואבן השהם וגו', מקרא משנה ותלמוד ותוספתא ואגדה" **- וגם בזמן התנאים, אנשי כנה"ג וכו' כן הוא.**

(17) איכה ג, ו "במחשכים הושיבני כמתי עולם".

(18) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' צ ואילך. ד"ה אמר רבא תש"ח פי"א. ועוד.

(19) ראה סנהדרין פה, ב "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו

23) מ"ב כד, יד "והגלה את־כִּירוֹשֶׁלַם ואת־כִּלְהַשְׁרִים ואת כִּלְגַבּוּרִי החִיל (עֶשְׂרָה) [עֶשְׂרֵת] אֲלֵפִים גּוֹלָה וְכִלְהַחֲרֵשׁ וְהַמְסַגֵּר לֹא נִשְׂאָר זֹלַת דֶּלֶת עַם־הָאָרֶץ".

גיטין פח, סע"א "אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף".

פרש"י עה"פ ד"ה החרש והמסגר: תרגם יונתן אמניא ותרעיא. ורבותינו אמרו: חכמים גדולים בתורה, שכשאחד פותח הכל שותקין, כמו שכתוב: החרשו אלי איים, מסגר, הכל יושבין לפניו ולמדין הימנו, כמו שנאמר: ופתח ואין סוגר וסגר ואין פותח.

24) ראה סדר הדורות - בזמן דנס פורים.

25) ראה בכ"ז - מפרשי המשניות בתחלת אבות. הקדמת הרמב"ם לפיה"מ. עזרא ב, א-ב. שם א, א. סדה"ד.

26) ראה מג"א (סק"ו סק"ד "מפסיק לק"ש. וצריך לברך לפניה ולאחריה [רמב"ם פ"ב] והא דאמרי דלביש ומצלי היינו ק"ש (תו' דף י"ח במס' שבת) ש"מ דס"ל דאף שהפסיקו לק"ש חוזרי ללימודם ואסור להם להתפלל כיון דבלא"ה אין מבטלין מלימודם אפי' רגע אין מברכין על התפלה מפני שאין לה קבע".

שו"ע אדה"ז שם ס"ז ס"ד "מי שתורתו אומנתו כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו מפסיק לקריאת שמע ומברך לפניה ולאחריה אבל אינו מתפלל כל עיקר כיון שמבלעדי כן אינו מבטל מלימודו אפילו רגע גם בשביל התפלה לא יבטל ואף שצריך לבטל ולהפסיק לימודו לעשיית כל המצות אפילו של דברי סופרים מכל מקום תפלה הואיל ואינה אלא בקשת רחמים על עניני עולם הזה אין לו להניח חיי העולם ולעסוק בחיי שעה אבל אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה כיון שמבלעדי כן אנו מבטלין הרבה": **אפילו רגע.**

ובשו"ע אדה"ז ס"צ ס"ז: ואין מתבטל כלל כ"א לדברים הכרחים לצרכי גופו ולימודו וז"ל שם: "ומכל מקום תלמוד תורה גדול מכולם (שהרי מנו עיון תפלה עם הרבה דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא ואעפ"כ אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם) לפיכך מי שתורתו אומנתו ואינו מתבטל כלל (כי אם לדברים הכרחים לצרכי גופו ולימודו) אין לו לבטל מלימודו ולילך לבית הכנסת אלא יתפלל בביתו בעשרה ואם לא ימצא עשרה טוב לו שיתפלל יחידי משיתבטל מלימודו בשעת הליכה לבית הכנסת".

וראה תניא ספכ"ג "בזה יובן למה גדלה מאד מעלת העסק בתורה יותר מכל המצות ואפי' מתפלה שהיא יחוד עולמות עליונים [והא דמי שאין תורתו אומנתו צריך להפסיק היינו מאחר דמפסיק ומבטל בלא"ה]. ומזה יוכל המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בעסקו בתורה כשיתבונן איך שנפשו ולבושיה שבמוחו ובפיו הם מיוחדים ממש בתכלית היחוד ברצון העליון ואור א"ס ב"ה ממש המתגלה בהם מה שכל העולמות עליונים ותחתונים כלא חשיבי קמיה וכאין ואפס ממש עד שאינו מתלבש בתוכם ממש אלא סובב כל עלמין בבחי' מקיף להחיות' עיקר חיותם רק איזו הארה מתלבשת בתוכם מה שיכולים לסבול שלא יתבטלו במציאות לגמרי" עיי"ש בארוכה. **וראה לקמן הערה 32.**

26*) ראה ט"ז יו"ד סו"ס רנא "רש"ל הקשה על זה ותימה הלא מסקינן סוף פי' קמא דמגילה גדולה תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות עכ"ל. ואין כאן קושיא דודאי אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש אלא דהתם אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש ויליף לה ממרדכי בלשן שתחילה שלא בא לידו עסק של הצלת נפשות היה חשוב בעיני חכמים יותר ממה שאחר כך בא לידו המצוה של הצלת נפשות והוצרך לבטל תורה כדאי' שם שלא מנאו אותו חכמים כמו תחלה וא"ל ממה דאיתא

המקום ההוא מלמד שהמקום גורם עיי"ש. וש"נ.

רמב"ם הל' סנהדרין פי"ד הי"א-יג
"הי"א] אין דנין דיני נפשות אלא בפני הבית והוא שיהיה בית דין הגדול שם בלשכה שבמקדש שנאמר בזקן ממרא (דברים יז יב) "לבלתי שמע אל הכהן" וגוי ומפי השמועה למדו שבזמן שיש כהן מקריב על גבי המזבח יש דיני נפשות והוא שיהיה בית דין הגדול במקומו:

[הי"ב] בתחלה כשנבנה בית המקדש היו בית דין הגדול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעזרת ישראל והמקום שהיו יושבין בו חל היה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד. וכשנתקלקלה השורה גלו ממקום למקום ולעשרה מקומות גלו וסופן לטבריא ומשם לא עמד בית דין גדול עד עתה. וקבלה היא שבטבריא עתידין לחזור תחלה ומשם נעתקין למקדש:

[הי"ג] ארבעים שנה קדם חרבן בית שני בטלו דיני נפשות מישראל אף על פי שהיה המקדש קים. מפני שגלו הסנהדרין ולא היו שם במקומן במקדש."

ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לשהמ"צ מ"ע קנג) "בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלויין בב"ד הגדול" וז"ל שם: "והנה דבר ברור הוא וידוע הוא שב"ד הגדול בטל מא"י ואפילו קודם החרבן ר"ל שלא היה בהם דין ב"ד הגדול כמו שאמרו בפרק קמא מע"ז (דף ח'): ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה סנהדרין וישיבה לה בחנות למאי הלכתא לומר שלא דנו דיני נפשות כיון דחזו דנפשי להו רוצחים אמרו מוטב נגלה ממקום דכתיב ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' מלמד שהמקום גורם כלומר שכ"ז שסנהדרי גדולה במקומם בלשכת הגזית סנהדרי קטנה נוהגת בכל מקום ואפילו בחוצה לארץ ודנין דיני נפשות בכל מקום אבל משגלתה סנהדרי גדולה מן המקום ההוא בטלו דיני נפשות מכל ישראל, ואפילו ביציאתם משם לטייל מעט ולחזור בטל כחן ורשותן מהם עד שיהיו במקומן כמו שאמרו

שם גדול תלמוד תורה מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך קיים לא עלה עזרא לבנין בית המקדש ולא נתבטל בנין בית המקדש בשביל שלא עלה עזרא אלא שעזרא לא רצה להצטרף עמו כי תלמוד תורה גדול מזה ונמצא הוה זה ממש כההיא דלעיל ויותר תימה על בעל הדרישה שכתב בתירוץ קושיא זאת דאם הוא בענין שאין יכול לקיים שניהם אז תלמוד תורה קודם כו' וזה ודאי אינו".

(27) אבל לולי הענין ד"הצלת נפשות" לא הי' עוסק בצ"צ, מצד מעלת ת"ת.

ועפ"ז יש לקשר מה שפרש"י בתחילת מג"א - "הוא אחשורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", עם פירושו בסיום מג"א - "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו וכו'" (דנעוץ תחלתן בסופן) -

כי הטעם שמרדכי "נעשה קרוב למלכות והי בטל מתלמודו" גם לאחר נס פורים, הוא לפי ש"הוא אחשורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", ובמילא ישנו החשש שיחדש הגזירה.

(28) רבה פי"א "לפי שהיה להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמהם היה להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לבית אל יום אחד לחברון יום אחד לירושלים וכן בכל מקומות ישראל וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ובשתיים ובשלוש עד שיתישבו ישראל בארצם. כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו" עיי"ש.

(29) ע"ז ח, סע"ב "אמר רב נחמן בר יצחק לא תימא דיני קנסות אלא שלא דנו דיני נפשות מ"ט כיון דחזו דנפשי להו רוצחין ולא יכלי למידן אמרו מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו דכתיב (דברים יז, י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן

אמרינן (לקמן עבודה זרה דף נב.) כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נטע אשרה אצל מזבח דכתיב שופטים ושוטרים וסמך ליה לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' ולפיכך גלו וישבו בחנות אע"פ שחנות עצמו היה בהר הבית מ"מ לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית וא"ת מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא ויש לומר דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד], דזה ישנו גם במשכן וכו'.

ומובן שכשאינם "אצל המזבח" חסר בשלימות ענין הסנהדרין. ובתוס' ע"ז (הנ"ל) מוכח דכשאינם (רק) "אצל המזבח" בטלו דיני נפשות כו'. עיי"ש.

ועוד (ועיקר) - טעם התדבא"ר דזהו "עד שיתיישבו" - כי לאח"ז הרי יש ב"ד בכ"מ והם עושים כ"ז (במכש"כ מסנהדרין "קודם שיתיישבו", וק"ו מהם - שה"ה מארי דאתרא זה בפרט).

* כ"ה בדפוסים לפנינו. ובכמה דפוסים: ר"פ משפטים. ראה מכילתא מהדורת האראוויטץ-רבין.

(31) בפרט באופן ד"ולהגבי בגדיהם למעלה מארכובותיהן" - להעיר ממרז"ל חלוק כו' טלית של ת"ח כל שאין חלוק נראה מתחתיו טפח (ב"ב נז, ב "בעא מיניה רבי יוחנן מרבי בנאה חלוק של תלמיד חכם כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של תלמיד חכם כיצד כל שאין חלוק נראה מתחתיו טפח שלחן של תלמיד חכם כיצד שני שלישי גדיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק וטבעתו מבחוץ" עיי"ש).

- ועייג"כ תענית כג, רע"ב "אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה, וכי מצטרך עלמא למיטרא הוו משדרי רבנן לגביה ובעי רחמי, ואתי מיטרא. זימנא חדא איצטרך עלמא למיטרא, שדור רבנן זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא. אזול

(סנהדרין י"ד:) מצאן אבית פאגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם כ"ש לאחר החרבן כמו שאמרו עוד בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נ"ב) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט בזמן שיש כהן יש שופט בזמן שאין כהן אין שופט. וכבר הביא הרב בפתיחות המאמר הלשון השנוי במכילתא מנין שאין ממיתין אלא בפני הבית וכו'. ומאותה שעה בטלו כל הדינין התלויין בב"ד הגדול ואם כן לא היו יכולין לקדש ע"פ הראיה מזמן הארבעים שנה קודם החרבן, וידוע הוא בכמה מקומות בגמרא שהיו עושין כך עד זמן קרוב לסתימת התלמוד ובין בראיה בין בחשבון בזמן הרע הזה שאין בא"י סנהדרין ולא בית דין סמוכין כלל ואין בחו"ל ב"ד שנסמך בארץ לא יועיל חשבוננו שום תועלת בשום פנים כפי דברי הרב שכבר נעדר מא"י ב"ד ואין שם כלל ב"ד לקדש החודש ולעבר השנה וכן מחו"ל נעדר לגמרי בית דין שנסמך בארץ עיי"ש בארוכה.

(30) ואף שבתדא"ר שם המדובר בזמן "עד שיתיישבו ישראל בארצם" שזה קודם לבנין ביהמ"ק - הרי מקומם דסנהדרין הוא "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו "ומניין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח ולא תעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב תמן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". מכילתא ס"פ יתרו*. משפטים כא, יד. פרש"י ר"פ משפטים "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" ד"ה ואלה המשפטים: כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים, "ואלה" מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני; ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח? לומר לך, שתשים סנהדרין אצל המקדש), "סמוך לשכינה"

(תוס' ע"ז שם ד"ה מלמד "וא"ת והא ירושלים נמי איקרי מקום לגבי אכילת קדשים ומעשר שני וכתוב במקום אשר יבחר ה' וי"ל דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית שהיתה חציה בקדש וחציה בחול והיינו טעמא משום דבעי סנהדרין סמוך לשכינה והכי נמי

אינו מתפלל כל עיקר כיון שמבלעדי כן אינו מבטל מלימודו אפילו רגע גם בשביל התפלה לא יבטל ואף שצריך לבטל ולהפסיק לימודו לעשיית כל המצות אפילו של דברי סופרים מכל מקום תפלה הואיל ואינה אלא בקשת רחמים על עניני עולם הזה אין לו להניח חיי העולם ולעסוק בחיי שעה אבל אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה כיון שמבלעדי כן אנו מבטלין הרבה" עיי"ש)

או"ח סו"ס קו "מי שתורתו אומנתו כגון רשב"י וחביריו מפסיק לק"ש ולא לתפלה אבל אנו מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה"

[אף שישנו בדרגא פחותה יותר (שאז אי"צ לילך לביהכנ"ס) - רמ"א או"ח ס"צ סי"ח "בית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת והוא שיתפלל בו": [הגה וי"א דאפילו בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו ודוקא מי שתורתו אומנתו ואינו מתבטל בלאו הכין] [תר"י פרק קמא דברכות] ואפי' הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבי"ה [תשובת הרא"ש כלל ד' והטור] וכ"ש שלא יעסוק בתורה בבי"ה בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחינות [הגהות אלפסי החדשים]".

שו"ע אדה"ז שם סי"ז "ומכל מקום תלמוד תורה גדול מכולם (שהרי מנו עיון תפלה עם הרבה דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא ואעפ"כ אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם) לפיכך מי שתורתו אומנתו ואינו מתבטל כלל (כי אם לדברים הכרחים לצרכי גופו ולימודו) אין לו לבטל מלימודו ולילך לבית הכנסת אלא יתפלל בביתו בעשרה ואם לא ימצא עשרה טוב לו שיתפלל יחידי משיתבטל מלימודו בשעת הליכה לבית הכנסת. ואף אל פי כן לא ירגיל עצמו בכך שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת כי לא ידונו אותו לכף זכות שבשביל לימודו אינו בא לבית הכנסת ומטעם זה אין לו לעסוק בתורה בבית הכנסת בשעה שהצבור אומרים

לביתיה ולא אשכוחו, אזול בדברא ואשכוחו דהוה קא רפיק, יהבו ליה שלמא ולא אסבר להו אפיה. בפניא, כי הוה מנקט ציבי, דרא ציבי ומרא בחד כתפא, וגלימא בחד כתפא. כולה אורחא לא סיים מסאני, כי מטי למיא סיים מסאניה. כי מטא להיזמי והיגי דלינהו למניה. כי מטא למתא, נפקה דביתהו לאפיה כי מיקשטא. כי מטא לביתהו, עלת דביתהו ברישא, והדר עייל איהו, והדר עיילי רבנן. יתיב וכריך ריפתא ולא אמר להו לרבנן תו כרוכו. פלג ריפתא לינוקי, לקשישא חדא, ולזוטרא תרי".

מג"א או"ח ר"ס ב "לא ילבש חלוקו יושב (טור) אלא יקח חלוקו ויכניס בו (ראשו) וזרועותיו בעודנו שוכב ונמצא כשיקום שהוא מכוסה" וז"ל במג"א שם: "מיושב. דמיד כשישב עצמו הוא מגולה אמרי' בגמרא חלוק של ת"ח כל שאין בשרו נראית מתחתיו טפח והאידין אין נזהרין בזה ואפשר משום שהולכין הכל בבתי שוקים ואין בשרו נראית".

(31*) ראה זח"ב צג, ב: לא תגנוב כו'. **דיינא כו'** וז"ל שם: "לא תגנוב. אי לאו דפסקא טעמא, הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא. או דעתא דחכם, לאסתכלא ביה. או דיינא דדאין דינא לפום טענה, דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה, ולמגנב דעתא דתרווייהו, לאפקא דינא לנהורא. ובמה דפסקא טעמא, אסיר ושריי".

(32) בדרגא דרשב"י (שאז "אין מפסיקין לתפלה") - שבת יא, א "ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין לקריאת שמע. הא תנא ליה רישא אין מפסיקין, סיפא אתאן לדברי תורה. דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו, מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה" עיי"ש.

טוש"ע (ואדה"ז) "מי שתורתו אומנתו כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו מפסיק לקריאת שמע ומברך לפניו ולאחריה אבל

סליחות ותחנונים (או בשעת קריאת התורה) עי' ס"י קמ"ו עיי"ש בארוכה. וראה לעיל הערה 26].

33) מז' תורות הידועות שאמרו בג"ע ביום חגיגת הולדתו ש"ק פ' תבוא ח"י אלול תרנ"ב - כפי ששמעו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (משיחת שמע"צ תרצ"ז). נדפסו בהוספות לכש"ט (קה"ת) ס"י ג.

34) ישעי' ס, א "קומי אורי כי בא אורח וכבוד ה' עליך זרח" (מהפטורה דפ' תבוא).

35) הוספות לכש"ט (קה"ת) ס"י עח "ס'איז ידוע דער פירוש פון בעל-שם-טוב אויף "הקורא את המגילה למפרע לא יצא": ווען איינער לייענט די מגילה און ער מיינט אַז דער סיפור וואָס ווערט דאָרט דערציילט האט פאַסירט (נאָר) אַמאָל, "למפרע", און ניט איצטער איז דער נס, איז – "לא יצא". דער תכלית פון קריאת המגילה איז אַפצולערנען זיך פון איר ווי אַ איד דאָרף זיך פירן איצטער".

36) מגילה רפ"ב "הקורא את המגילה למפרע לא יצא. קראה על פה, קראה תרגום בכל לשון לא יצא" עיי"ש.

37) וכידוע אמתית ענין הדרישה - ע"ד ודרשת וחקרת גו', תדרשנו בכל לבבך גו'. וראה ט"ז לאו"ח ר"ס תכט "שואלים בה' פסח. הקשה הר"ן מהא דתנן משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין הלי' פסח בפסח כו' ותי' דאין חיוב לשאול ולדרוש אלא נ"מ דליהוי שואל כענין כו' ול"י דנ"מ רבתי לענין ממון דאי' בפי' השואל ד' צ"ז אמרו ליי' רבן לרבא שאיל לן מר פירש"י רבינו נשאל למלאכתנו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו תורה כל היום ואם נשאל ממנו בהמה ומתה נפטר דהוי שאלה בבעלים. איקפד רבא א"ל לאפקועי ממונא קבעיתו אדרבה אתון שאלתון לי דאלו אנא מצי לאשתמוטי ממסכתא למסכת' פי' כשאני חפץ להתחיל במסכת' אחרי' שלא תשכח ממני אין אתם יכולי' למחות בידי אתון לא מציתו לאשתמוטי ולא היא איהו שאיל להו ביומי דכלי' כשדורשין לפני הרגל בה' הרגל

דלא מצי לאשתמוטי למסכת' אחרי' ואינהו שאילו ליי' בשאר יומי: וא"כ יש נ"מ לענין אם שאלו התלמידים בהמה מהרב תוך לי' יום קודם פסח ומתה פטורים דאותו זמן משועבד הוא להם והוי שאלה בבעלים כנ"ל נכון: בטור כתוב הלכך לי' יום קודם פסח חל עליו חובת הביעור והוא גמי' פ"ק דף ו' וק' מאי שייכות יש מזה לזה דתלה זה בזה ונ"ל דלפי מאי דאי' הגי' בגמי' שואלין ודורשין בה' פסח כו' וכצ"ל בטור ונראה פי' דשאל' היינו מה שיצטרכו לעתיד ביום הפסח ודורשין היינו מה שצריך לאותו יום וזה מצינו בלימוד שזכר שם הת"ק מפסח ראשון שעמד בו משה והזהיר על פסח שני והקשו שם התו' דהא עיי' שאלה הוזקק לומי' להם ותי' דמ"מ לא הי' צריך להאריך אלא אל תעשו פסח ותו' לא עכ"ל הרי שדרש משה שיעשו פסח שני מזה למדו הדרשי' שהחכם דורש מעצמו והיינו מה שצריך עכשיו לצורך הפסח בזמנו דהיינו שמה דרש שיעשו פסח שני וצריך לי' יום מפני הקרבן לבקרו במומין כמ"ש ב"י ומזה למדו לשאר ה' פסח בלא הקרבן כמ"ש התו' פ"ק דע"א ד' ה' דעתה אע"פ שאין קרבן בעי' לי' יום כמו בקרבן וא"כ צריך אתה לוי' דגם בשאר הלכות יש צורך עתה לדרוש מה שיש חיוב מהיום וזה לא תמצא כ"א במי שיוצא מביתו קוד' הפסח ששיערו שחייב לבער מאותו יום אם הוא תוך לי' וזה דבר נכון לפע"ד".

- ראה סה"מ עת"ר ע' סא "גם ענין ודורשין הוא ע"ד כי תדרשנו בכל לבבך כו' והיינו עיי' ובקשתם משם כו' משם דוקא . דאלקות יכולים למצוא בכל מקום ובכל דבר כו', והיינו דבכל מקום שהוא, יכול למצוא ענין אלקי לעורר נפשו בזה . . וזהו כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך שיתהפך לבו מן הקצה אל הקצה, ואתהפכא חשוכא לנהורא עיי' בחי' רעו"ד זו, למאוס בחי' עה"ז ותענוגיו, ולמשוך לבו ונפשו לדבקה בו ית' כו'. וזהו ודורשין, ענין הדרישה הוא התגלות בחי' פנימיות הלב, בחי' רעו"ד, שמצד שרש הנשמה כו', וזה נעשה בבעי' עיי' ובקשתם משם כו', כנ"ל עיי"ש בארוכה. **סה"מ תש"ט ע' 224 ואילך.**

38) וכמו מלך כפשוטו, שמצ"ע הוא "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (ש"א ט, ב), וצ"ל השתדלות מיוחדת לפעול עליו שירצה להיות מלך על עם (ראה ד"ה תקעו תש"א. יו"ט של ר"ה תש"ג [אינו נעתק מפני האריכות]. ובכ"מ).

39) ע"ד לשון הש"ס חגיגה ה, ב "רבי הוה נקיט ספר קינות וקא קרי בגויה, כי מטא להאי פסוקא השליך משמים ארץ נפל מן ידיה, אמר מאיגרא רם לבירא עמיקתא". ונת' ברשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א'עב ואילך).

40) ראה תניא פ"ט.

41) א, כב "וישלח ספרים אלכלימדינות המלך אלמדינה ומדינה ככתבה ואלעם ועם כלשונו להיות כלאישי שורר בביתו ומדבר כלשון עמו".

42) ראה תדבא"ר פ"ט "כך אמרו חכמים יעל אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה היתה. מכאן אמרו חכמים אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שהיא עושה רצון בעלה".

הובא ברמ"א אה"ע סו"ס סט "זה שאמרנו שאין תנאי מועיל להסתלק מירושתה היינו במתנה עמה אחר שנשאה או קודם שאירסה אבל במתנה עמה בעודה ארוסה מהני (וע"ל ס"י צ"ב אמרו רז"ל אין לך כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה) (הגהות מ"י פט"ו בשם תנא דבי אליהו)".

43) יבמות סג, א "טום ולא תשפיץ. שפיץ ולא תיבני. שכל העוסק בבנין מתמסכן. קפוץ זבין ארעא, מתון נסיב איתתא. נחית דרגא נסיב איתתא. סק דרגא בחר שושבינא".

44) ודוקא עי"ז "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה, ב. יבמות שם "סימן: אשה. וקרקע. עזר. זאת. שתי. הברכות. תגרי. פחתי. אמר רבי אלעזר: כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם, ואמר

רבי אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, ואמר רבי אלעזר, מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עוזרתו, לא זכה כנגדו. ואיכא דאמרי רבי אלעזר רמי, כתיב כנגדו, וקרינן כנגדו. זכה כנגדו, לא זכה מנגדתו". המשך שמח תשמח תרני"ז ע' 5 (ואילך). וראה לעיל הערה 15, שע"י צדקה "נעשה מוחו ולכו זכים וכו".

45) נוסף על החילוק בגדרם - דתורתו אומנתו הוא כשאין מתבטל מלימודו כלל (ראה לעיל הערה 26), ועוסק בצ"צ הוא גם כשעוסק בזה רק בשעה זו [כפשטות לשון הרמב"ם וכו' (דלקמן הערה 47) "הי' עוסק בצרכי רבים כו'"].

46) בהנסמן בתחילת הערה 32. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"ה "היה עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן קריאת שמע פוסק וקורא ומברך לפניו ולאחריה. היה עוסק בצרכי רבים לא יפסק אלא יגמר עסקיהן ויקרא אם נשאר עת לקרות"

(ונ"כ שם [וז"ל בלח"מ שם: "היה עוסק בצרכי רבים וכו'. כתב הרב"י בסי' ע' דזה יצא לו לרבינו ממאי דאמרינן בירושלמי דפרק אין עומדין העוסק בצרכי רבים כאילו עוסק בדברי תורה כלומר שרבינו מפרש כמו שכתב הטור בסימן צ"ג שיש מפרש הירושלמי לענין שא"צ לפסוק כדי להתפלל כמו שא"צ לפסוק מתלמוד תורה להתפלל מי שתורתו אומנותו ע"כ. ולא הבינותי דברי הרב"י דודאי נודה לו שמה שכתב רבינו ז"ל בפרק ששי מהלכות תפלה אבל העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה כלומר כעוסק בדברי תורה שתורתו אומנותו שכתב קודם שאינו מפסיק שיצא לו זה מהירושלמי הנזכר אבל מ"ש כאן בהלכות ק"ש א"א שיצא לו משם דכאן צרכי רבים עדיף מדברי תורה בתורתו אומנותו שהרי כאן בק"ש אפילו מי שתורתו אומנותו פוסק וצרכי רבים אינו פוסק ומהירושלמי ההוא לא למדנו אלא שזה כזה אבל כאן שאין ת"ת מועיל לגביה מאין למד רבינו דצרכי רבים עדיף מיניה. על כן היה נ"ל לומר שלמד כן רבינו ז"ל

47) **רמב"ם שם. שו"ע (ואדה"ז** "היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן קריאת שמע לא יפסיק אלא יגמור עסקיהם ואח"כ יקרא אם נשאר עת לקרות. במה דברים אמורים בדורות הראשונים שהיו עוסקים עמהם לשם שמים אבל עכשיו אין לפטור מקריאת שמע אלא א"כ אין מי שישתדל אלא הוא שאז אפילו עוסק בהצלת ממונם לבד עוסק במצוה הוא ולא יפסיק. ומכל מקום טוב שיקרא פסוק ראשון וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אם אפשר לקרות במקום שהוא עוסק שלא יצטרך להפסיק עסקיהם") **או"ח ס"ע ס"ד** "היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן ק"ש לא יפסיק אלא יגמור עסקיה' ויקרא אם נשאר עת לקרות".

שו"ע אדה"ז סו"ס צג "העוסק בצרכי צבור הרי זה כעוסק בתורה יש מפרשים לענין לעמוד מתוכו להתפלל שגם זו שמחה היא לו שעוסק בצרכי צבור ובלבד שיהא דבר שאין בו טרדה דומה להלכה פסוקה ויש מפרשים לענין שאין צריך לפסוק ולהתפלל כמו שהעוסק בתורה ותורתו אומנותו א"צ לפסוק לתפלה וכבר נתבאר בסימן ע"ו שהעוסק בצרכי צבור אפילו לקריאת שמע אינו פוסק וכ"ש לתפלה".

וראה לח"מ (הל' ק"ש שם), שא"ל כמ"ש הב"י (סי' ע) דמקור הרמב"ם הוא מהא דירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) "העוסק בצ"צ כעוסק בד"ת", ד"כאן צרכי רבים עדיף מד"ת כתורתו אומנותו כו", עיי"ש. וראה כס"מ הל' ק"ש שם. שו"ע אדה"ז שם.

48) **אף שבשו"ע אדה"ז (ס"ע שם) כתב: בד"א בדורות הראשונים שהיו עוסקים עמהם לש"ש כו'*. - הרי מסיים: "אין מי שישתדל אלא הוא שאז אפי' עוסק בהצלת ממונם לבד כו' ולא יפסיק". וכ"ש בנדו"ד בענין של הצלת נפשות - נשמות - ממש.**

49) **סנהדרין יז, א** "בשלמא למ"ד משה מת היינו דכתיב (במדבר יא, כח) אדוני משה כלאם אלא למ"ד הנך תרתי מאי אדני משה כלאם דלאו אורח ארעא דהוה ליה כתלמיד

ממה שאמרו פ"א דשבת [שם] שבעיבור השנה לא היו מפסיקין לתפלה ולא לק"ש סובר רבינו ז"ל דהטעם מפני שהוא צרכי רבים אבל אין זה מספיק כלל דדילמא שאני התם דהוא צורך רבים שלא יתקלקלו המועדות וכמו שכתבו התוס' אבל שאר צרכי רבים מנין. ונראה דודאי למד כן מפני שראינו שכל עוסק במצוה פטור מק"ש כדאמרו בגמרא בפ"ק דברכות (דף י"א) ובלכתך בדרך בלכת דידך הוא דמיחייבת אבל דמצוה פטירת ולכן קוברים את המת פטורים מק"ש וא"כ ס"ל לרבינו ז"ל דלא גריעי צרכי רבים משאר מצות ולכך כתב דאין מפסיקין לק"ש ואפילו בדליכא שהות וזהו שכתב ויקרא אם נשאר עת כלומר דאם לא נשאר עת לא איכפת לן ולא מידי" עיי"ש בארוכה

וז"ל בכס"מ שם: "היה עוסק בצרכי רבים. ני"ל שלמד כן מדמקשינן בגמרא אהא דתנן (שם) מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש ומשני כי תניא ההוא בעיבור החדש וסובר רבינו דטעמא הוה לפי שהם עוסקים בצרכי רבים ובירושלמי פרק אין עומדין א"ר ירמיה כל העוסק בצרכי ציבור כאילו עוסק בדברי תורה וכתבו רבינו בפרק וי מהלכות תפלה. ומאחר שפסק רבינו בסמוך שמפסיקים מת"ת לקריאת שמע הל"ל דמפסיקים מצרכי רבים לק"ש אם היה סובר דירושלמי מיירי לענין להפסיק לק"ש אלא ע"כ צריך לומר שסובר רבינו דירושלמי לא מיירי אלא לענין תפלה בלבד והיינו דמייתי לה בפרק אין עומדין דמיירי בדיני תפלה. ומ"ש רבינו דהיה עוסק בצרכי רבים לא יפסיק, משמע מדקדוק לשונו דאפילו אם יעבור זמן ק"ש בעודו עוסק בצרכי רבים לא יפסיק. וכתב ה"ר מנוח ודוקא בדורות הראשונים שהיו עוסקים עם הציבור לש"ש מיהו ליכא ספיקא דהשתא נמי אם עוסקים עם הציבור אפילו להצלת ממונם ואין מי שישתדל בדבריהם אלא הוא שאינו פוסק שהעוסק במצוה פטור מן המצוה עכ"ל. ומ"ש ודוקא בדורות הראשונים אין לו טעם" עיי"ש בארוכה[.].

שבאו האויבים עליהם למלחמה ולא בקשו מהם אלא ההכנעה, ולהיות ידם תקיפה על ישראל ולהעבירם על דתם, כידוע ממעשה אנטיוכסיד שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם, כדרך המלכים המנצחים זה את זה וכובשין אחד מדינות חבריהם ומכריחין לאמונתן, ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרים לאמונתם חלילה, לא היו מבקשים יותר, אלא שנתן השם יתברך וגברה יד ישראל ונצחום, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות, ולא למשתה ושמחה, כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה לכפור בדת ח"ו, ובעזרתו יתברך לא הפיקו זממם וגברה דינו, לכך קבעו אותם לחזור ולשבח ולהודות לו על שהיה לנו לאלקים ולא עזבנו מעבודתו, טו אבל בימי המן שהיתה הגזירה להרוג ולהשמיד את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה, ולא את הנפשות שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם, לכך כשנצלו ממנו קבעו להללו ולשבחו יתברך גם כן על ידי משתה ושמחה, הלכך ריבוי הסעודות שעושים בחנוכה אינן אלא סעודות הרשות. טז ויש אומרים שגם בחנוכה יש קצת מצוה בריבוי הסעודות, וכן נוהגין(ל) באלו המדינות, והטעם משום דבאותם הימים היה גם כן חנוכה המזבח(יא) שבמדבר, ונוהגין לומר זמירות ושבחות באותן סעודות ואז הוו סעודות מצוה. ויש אומרים שיש לאכול(יב) יח גבינה וחלב באותן סעודות שהם מפילין שינה על האדם, זכר לנס שנעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב".

ט"ז שם סק"ג "שלא קבעום למשתה ושמחה. פ"י אלא להלל ולהודות ונראה הטעם דלא קבעו כאן לשמחה כמו בפורים דבפורים הי' הנס מפורסם להצלת נפשות וע"ז יש שמחה בעוה"ז משא"כ בחנוכה דאע"ג דהיתה ישועה ממנו יתברך במלחמה מ"מ לא היה מפורסם ע"צ הנס רק בנרות היה הנס מפורסם ע"כ קבעו להלל ולהודות כי אין מזה שמחה בעוה"ז והצלת נפשות היה טפל בזה ע"כ עשו עיקר מן הנס המפורסם שהוא מורה על הודיה כי כן ראו רצונו יתברך בזה ובלבוש חילק ואמר כי

המורה הלכה לפני רבו בשלמא למ"ד הנך תרתי היינו דכתיב מי יתן אלא למ"ד משה מת מינח הוה ניחא ליה לא סיימוה קמיה מאי כלאם א"ל הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאיליהן".

פרש"י בהעלותך יא, כח "ויען יהושע בן-נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם" ד"ה כלאם: הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם; ד"א, תנס אל בית הכלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ.

ובתנחומא וארא ה "וידבר אלקים אל משה. זה שאמר הכתוב: כי העשק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה (קהלת ז, ז). כשהחכם מתעסק בדברים הרבה, מערבבין אותו מן החכמה. ויאבד את לב מתנה, מן התורה שנתנה מתנה בלבו של אדם. כי העשק יהולל חכם. חכם המתעסק בצרכי צבור, משכחין תלמודו. אמר רבי יהושע בן לוי: ששים הלכות למדני רבי יהודה בן פדיא בחרישת הקבר, וכלן נשתכחו ממני, בשביל שהייתי עוסק בצרכי צבור. הוי, כי העשק יהולל חכם. כי העשק יהולל חכם, עסק שנתעסק שלמה בדברים בטלים, הטעוהו, ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלקים אחרים" (

ושמו"ר (פ"ו, ב "דבר אחר, וידבר אלקים אל משה, הדא הוא דכתיב (קהלת ז, ז): כי העשק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה, כשחכם מתעסק בדברים הרבה מערבבין אותו מן החכמה, ויאבד את לב מתנה, מן התורה שנתנה מתנה בלבו של אדם. דבר אחר, כי העשק יהולל חכם, המתעסק בצרכי צבור משכח תלמודו, אמר רבי יהושע בן לוי ששים הלכות למדני רבי יהודה בן פדיא בחרישת הקבר, וכלן נשתכחו ממני בשביל שהייתי עוסק בצרכי צבור" (

50) כידוע שפורים הי' ההצלה של גופות בניי (משא"כ חנוכה - לבוש או"ח סי' עת"ר ס"ב "ומפני שלא נמסרו ישראל באותו זמן ביד מושל אחד שהיה מושל עליהם להריגה כמו שהיה בימי המן, אלא

ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו. ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין בא"י גואל ישראל. והרי אפי' במדת ב"ו כן שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא יהא אכזרי מלמחול ואפי' בקוטע יד חברו כדאי' בגמ' בספ"ח דב"ק. ואם ביקש ממנו ג"פ ולא מחל לו שוב אי"צ לבקש ממנו עיי"ש בארוכה.

(* **ודלא כדחיית הכס"מ (הל' ק"ש שם)**
ד"מ"ש (ה"ר מנוח) ודוקא בדורות הראשונים אין לו טעם."

בפורים היה הצלת נפשות ובחנוכה לא היה הצלת נפשות כי היוונים לא בקשו נפשות רק ההכנעה והעברת דת ואין זה נכון דהא פירש"י בפי' כי תצא דגדול המחטיא את האדם יותר מהורגו").

(51) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה "כל הנביאים כלן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגוי' ושבת עד ה' אלקיך ושב ה' אלקיך וגוי'".

וראה אגה"ת פי"א "וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כוי ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח והרי

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com